

# Hét Hárs

A csillaghegy-békásmegyeri evangélikus gyülekezet lapja, 2002. karácsony

## Az Ige testté lőn

A kislány – aprócska, hatéves ha van – szaporán pergő szóval sürget a sarkon, hogy adnék valamit. A nyelvét nem értem, de a tudatom alján lappangó latin ismereteimből elővillan valami. „Panem” – kenyeret kér, aki mondja, de ő i-vel ejti. Kezébe csúsztatom néhány kifli árát, mire magyarul mondja: köszönöm.

– Tudsz magyarul?

– Persze. Magyarul sokkal jobban.

– Akkor miért nem úgy mondd?

– Összekevertem. Itt másképp kell, mint otthon...

Mindenütt úgy kell, ahogy jobban tetszik a népeknek.

– De éhcs vagy?

– Nagyon! – és már igyekszik a bolt felé.

Futtában visszafordul, és integet. A találkozás Sütő András szavait juttatja eszembe: „minden madár úgy énekel, ahogy a csőre áll”. Vajon ennek a kislánynak hogy áll majd a csőre, mire felnő?

Szabó Magda Für Elise című könyvében olvasom, hogy Cili, az 1920-ban a határon halott szülők mellett talált négyéves kislány hosszú ideig nem

tudott megszólalni. Hogy nem süketnéma, az látszott, de szóra bírni nem lehetett. Egy óvodai ünnepélyen valaki az avignoni hídról énekelte, franciául. Akkor elmozdult a kő, átszakadt a gát, áradt a francia szó: a gyermek beszélt, feltámadt a lelke, hamarosan magyarul is megszólalt, és otthonra lelt új környezetében.

Olvasom, a kábítószeres fiatalok között igen sok a csecsemőkorban állami gondozásba került gyerek. Ellátást kaptak, anyai szót nem. Olvasom, a magyar kisiskolásoknak mintegy harmada olvasási zavarokkal küzd. Sokféle okát nem sorolom, csak a legfontosabbat: ritka és kevés a szülői szó, a mese, a beszélgetés. Olvasom, sajnos, azt is, hogy a nyelv eszköz lenne, arra

való, hogy használjuk, s nem arra, hogy folyton siránkozzunk miatta.

A felsorolást abbahagyom, csak János evangéliumára gondolok: „Kezdetben vala az Ige, és az Ige vala Isten-nél, és Isten vala az Ige... Az Ige testté lett és lakozék közöttünk és láttuk az ő dicsőségét” (Jn 1,1.14).

Az Ige – az isteni szó, a teremtő LEGYEN, a testté lett Fiú – örök titok, magyarázni nem lehet, csak hinni a csodában, és tapasztalni, hogy a szó Isten ajándéka, Isten pecsétje rajtunk. Jelzés, hogy övéi vagyunk. Ha ezt a pecsétet elvetjük, elveszítjük magunkat. Nélküle nincs eszme, nincs gondolat, semmi sincs, csak vegetáció, nyers önzés, pusztulás, sivár kősvatag.

Pedig mennyit vétünk ez ellen az isteni ajándék ellen! Emberek se lehetnének nélküle, mégis kényelmesek, lusták vagyunk megkeresni az „egyedül üdvizítő szót”, mondunk helyette inkább idegent. És mennyit vétünk szavaink szépsége ellen, amikor nem törődünk az értelem, jelentés, hangulat, hangzás harmóniájával, hanem odavágunk valami épp a nyelvünkre futó nyegleséget.

Körülálljuk a betlehemi jászolt, örülünk az isteni gyermeknek, aki – íme – maga köré vonzza a távolból jött bölcseket, a beduin pásztorokat, a természetet, bárányokat, öszvéreket, tevéket, az egész földi világot, de a csillagokkal a kozmikus mindenséget is, és közben feledjük, hogy Ő a testté lett Ige, az isteni szó, mely anyagba öltözött, de Isten maradt így is, földi lében, gyolcspendelyben, szalmába rejtve.

Azt hiszem, ha Isten titokzatos ajándékát, a szót a Gyermekre gondolva ejtjük ki, a lélek mélyén imádkozunk. De szép karácsonyi ajándék lenne, ha legalább az ünnepen ezzel a belső imádsággal szólalnánk meg, míg szívünkben János hangja harangoz Reményik Sándor sorai által:

„János, evangélista, negyedik,  
Külön áll, világvégén valahol,  
Vagy világ-kezdetén, vad szikla-völgyben  
S a fénytelen örvény fölé hajol.  
És megfeszül a lénye, mint az fj,  
Feszül némán a mélységek fölé  
Míg lényéből a szikla-szó kipattan  
S körülrobajlik a zord katlanokban  
Visszhangosan, eget-földet-verőn,  
Hogy megrendül a Mindenség szive:  
Kezdetben vala az Ige.  
S az Ige testté lőn.”

Bozóky Éva

## Gonosz vagy közönyös a többség?

**T**udósok szerint orrunk és jellemünk vonalait egyaránt a génektől kapjuk. Azokat kaphatjuk -- bizonyára közvetve -- az Úrtól. Közvetlenebbül azonban: őseinktől.

Rég tudjuk, hogy a gének a genezis termékei. S nemcsak a mi génjeink, de a bolháé, a krokodilusé is. Talán a krokodilusfióka is hasonlít a papára-mamára – de akárhogy nevelnék, biztos nem lenne vegetáriánus.

Hogy jön ez ide, éppen most? Ádventi téma ez?

Úgy jön ez ide, hogy karácsony a jóság ünnepe, mi pedig általában nemigen vagyunk jók. Mégpedig nem azért, vagy csak kis mértékben azért, mert rosszul vagy rosszra neveltek.

Akkor hát karácsony a jó kisebbség ünnepe? Amely hatni szeretne a gonosz többségre? A jó kisebbség áhítatos dalokat énekel, már-már kötelező ajándékozó szertartásokkal kísérletezik évezredek óta – hogy egy kicsit hasson a rosszakra is?

Valahogy így van. Vagy nem látták a rosszindulatú szomszédot, a gonosz, házsártos öregasszonyt, a madarat csapdába ejtő, petróleummal leöntő, meggyújtó, s éjszaka az égre így föleresztő nagykamaszt a templomban áhítatosan énekelni?

Álljon meg a menet!

Ilyen merész azért nem vagyok.

Nem merem azt állítani, hogy a többség rossz.

A többség ugyan lehet közönyös meg rossz, önző, erőszakos, magának való, lelketlen, fukar — a többségen azonban ez nem látszik. Majd' azt mondtam: hála istennek. De pontosabban fogalmazok. Hála a nevelésnek, a „szocializációnak”, annak, hogy még a butácska is rájön előbb-utóbb, hogy pórul jár, ha lépten-nyomon kiderül a gonoszúsága.

Ha igaz, hogy nyolcvan-kilencven százalékban a gének döntik el nemcsak azt, hogy hányas cipőt kell viselnünk, korán kopaszodunk-e, a katonazenekari trombitás nagypapára hasonlítunk-e, hanem azt is, hogy milyen lesz a szívünk, az ujjlenyomatunk és az anyajegyünk, a természetünk, a lelkünk — akkor a nevelés részben jobbá is tehet egy picikét, de igazából (csak) viselkedni tanít meg. Az sem semmi.

S nemcsak arra okít a nevelés, hogy illik jónak, önzetlennek, segítőkésznek látszani — hanem arra is, hogy ez a látszat sokba kerül: olykor-olykor és némileg valóban jónak, önzetlennek kell lenni.

A jó nevelés maximális eredménye tehát a képmutatás?

Van ebben némi (nagyon vulgarizált) Sztanyiszlavszkij... Aki sokáig megjátssza a jót — és ezért hálát is kap, gyűszűnyi dicsőítést, álmélgodást, és kiderül számára: nem is jár olyan rosszul a jóság! —, az egyrészt valóban jobbá lesz, másrészt önzése is rájön, hogy nem is olyan rossz üzlet jónak lenni. Kezdetben némely pap is csupán fölveszi a kenetes, kenetteljes pózt — amely nem az övé —, de aztán az szervesen ráragad. Ettől persze még nem lesz jó is.

Még a karácsonynak is van ilyen szerepe.

Karácsonykor az önző, kapzsi ember is megirigyli az adakozó jóságot.

Óriási eredmény: ha a közömbös vagy éppenséggel csak nem jóságos többség el- és megkívánja kicsit a jók szerepét, már nem teljesen reménytelen az emberiség sorsa.

Nagy baj persze, hogy sokan hivatásos rémülettel, paprikapirosan tiltakoznak: nem igaz, hogy az emberek csupán a kisebbik része jó cselekvően, őszintén, önzetlenül.

Nagy baj, de nem vitatkozom. Nincsenek statisztikai felméréseim.

Azt azonban még karácsony küszöbén is állítom, hogy a gyötrelmesítő emberi képzelet sokkal gazdagabb az örömet szerzőnél.

Tessék csak végiggondolni, hányféle kínzási és kivégzési módszert találtunk ki. Ehhez az irtózatos gazdagsághoz képest milyen szegényesek vagyunk öröm- és gyönyörszerzésben.

Tudjuk, hogy egy súlyosan bűnösnek tartott erdélyi nagyasszonyt valamikor befalaztak toronybéli kis cellájába, enni és inni rendszeresen adtak neki, de a dolgát csak ott végezhetette, ahol lakott — míg belefűladt lassan a fekáliájába. Tudjuk, Dózsát (és nem csak őt) tüzes trónon elevenen megégették, s híveinek a húsába kellett harapniuk... Volt idő, amikor ezrivel vitték máglyára a bűnösnek vélteteket. A karóba húzásról is sokat tudunk, azt is, hogy nemcsak „a török” módszere volt ez: egy havasalföldi fejedelem a brassói polgármester vendégként reggelizés közben nézte végig a karóba húzást. A rómaiak ezreket feszítettek meg — Krisztus előtt és után. És Nagyenyeden mesélik: a negyvenes évek elején egy zsidó fenekébe gépkocsi-abroncs-pumpát nyomtak, s addig pumpálták, míg elevenen széthasadt. Montaigne Plutarkhosztól idézi, hogy az Arisztotelész-tanítvány művelt és nagyhatalmú Nagy Sándort annyira feldühítette egy nehezen meghódított vár parancsnokának büszkesége, meg nem hunyáskodása, hogy átfúrta a bokáját, s addig hurcoltatta kétlovas harci szekérhez kötve, míg el nem pusztult. S a császárt még akkor is bosszantotta, hogy a legyőzött nem jajgatott.



Vajon képesek vagyunk-e oly erős örömet, oly mély s annyiféle gyönyört szerezni valakinek, akit szeretünk, mint amekkora s amennyiféle kint képes ember embernek okozni?

Ha igaz, hogy természetünket, jellemünket legalább 80 százalékban örököljük, hogy tehát a rosszat is éppen úgy készen, programként kapjuk, mint hajunk színét és göndörödését – akkor az összemberi önvédelemnek egészen más, hatalmasabb stratégiát kell kidolgoznia a gonoszság kordában tartására. Régi, humanista nevelésem persze a régi, gyönyörű közhelyeket súgna: kiváló nevelés, velőig ható és feledhetetlen gyermekesék, csodálatos zene, megrázó színpadi és filmdrámák, sugárzó példák a képzőművészetek eszközeivel, az önzetlenség és jóság kultusza, másrészt kemény és nevelő igazságszolgáltatás – stb. Önök jól ismerik ezt az egész, rokonszenves, kellemes, de a rosszakra alig ható eszköztárat. Azon pedig ne vitatkozzunk, hogy adottságainknak 70, 80 vagy 90 százalékát determinálják-e a gének. Azon se, hogy többségben vannak-e a közönyösek – azaz tétlenek – meg rosszak, vagy ők csak az emberiség 48 százaléka?

Legyenek csak 10 százaléknyan. E pillanatban 600 millió rossz és közönyös ember is bőven elég nekem.

Csak azt ne képzeljük, hogy a háborús veszedelmet csakis ők okozzák. Néha ellenkezőleg: éppen a jóhiszemű jók, az ájtatosak, és most nemcsak a hithű mohamedánokra gondolok. De erről majd máskor.

**Bodor Pál (Diurnus)**



Halljátok ti, kik a porban laktok,  
a könnyek völgyében itt zokogtok:  
Harsog a hirnöknek trombitája,  
oszlik az ősi bűn éjszakája.

Jön, kit a gyarlóság rég óhajtott,  
ó, nyiss, bűnös világ, neki ajtót!  
Mint harmat gyöngye a liliumra,  
úgy száll le hozzánk az Úr irtalma.

Készül lehajolni az ég boltja,  
hogy gazdag áldását mind ránk ontsa.  
Emeld fel fejedet, Isten népe,  
könyektől elázva menj elébe!

Tündöklük Názáret szép vidéke,  
odaszáll Gábriel követségbe,  
ott van az alázat ibolyája,  
a tiszta szüzesség koronája.

Ó, Jézus, mindenség boldogsága,  
jőjj, szállj be lelkünknek hajlékába!  
Míg a bűn hullámi közt itt élünk,  
malasztot adj, hogy csak neked éljünk.

(Kistelek, 1952)

*Idézetek a Bartók Béla és Kodály Zoltán által szerkesztett  
A magyar népzene tára című sorozat Jeles napok kötetből  
valók. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1953.*



## AFORIZMÁK

**Nagy Csaba polihisztor.**

*Az egykori bukaresti református lelkész gépészmérnöké lett fia bátor és világos gondolatait megismerhettük a napi sajtóba írt esszéiből. Tudományos alaposággal állított emléket édesapja egykori munkálkodásának. De igazából költőnek tartja magát. Az esszéle, versek, tanulmányok írása közben mondatnyi művek születnek, ezekből közlünk most néhányat.*

Verset könnyebb írni, mint prózát, mert kevesebben értik, és ha nem sikerül, hát Istenem: volt jobb. A prózát érti az olvasó, és egyetlen rosszul sikerült mondattal egy egész szöveg elrontható.

Illyés Gyulától stílust lehet tanulni, Kosztolányitól magyar nyelvet.

Az önuralom általában többet árt gyakorlójának, mint hiánya annak, akivel szemben nem gyakorolják.

A testi fájdalom, ami azért van, hogy elviseljük, a lélek öngyöttrése mellett elhanyagolható.

Sérteni neveletlenség, bántani bűn.

Az egyenes beszéd a lélek finomsága, a konzekvens írás a szellem minősége, ám distinkció kérdése az őszinteséget összetéveszteni a tapintatlansággal vagy a kíméletlenséggel.

Nem írni okos dolog, írni szellemi és lelki kiürülés. Nem tudni, mire van inkább szükség: grafofóbiára vagy grafomániára.

## Felemás üzenet

Igazán nem akarom bosszantani a fiatal vagy napjainkra már inkább középkorúvá érett történészeket. Pedig rászolgáltak. Minduntalan értésemre és kortársaim értésére adják: nehéz a helyzetük miattunk. Mindaddig – mondják –, amíg a szemtanúk köztünk vannak, csaknem lehetetlen a tárgyilagos mérlegelés, a valóban hiteles múltidézés, az események kellően távolságtartó megítélése.

Ráadásul nekünk, ittfelejtetteknek, pontosan azok a legfontosabb élményeink, emlékeink, amelyeket ők a tudomány tiszta eszközeivel közelítenének meg. Személyesre fordítva a témát: ami engem illet, leginkább dátumokhoz kötődnek az örömeim és a bánatok, a sikerek és a kudarcok. 1944. március 19., aztán ugyanabban az évben október idusa, Budapest ostroma, a város 1945. februári felszabadulása, majd két csodálatos esztendő, amelyek után mindenre rávetül a gyanú árnyéka.

Mostában sokszor kerül szóba baráti társaságban és a politika színpadain is, hogy ki mikor kezdett el kételkedni, meddig érezte reformálhatónak a szocializmust, mikor látta be, hogy előlről kell kezdeni az egészet.

Tinédzserként szembesültem a Rajk-perrel. Akkor még csak éreztem, hogy valami nincs rendben. Most azt mondanám: megsejtettem, valami baj van a rendszerrel. Nem is olyan sokkal később, 1956. november 4-étől pedig már tudtam is. A korábbi sejtés meggyőződéssé változott.

Ebben a meggyőződésben éltem és tettem a dolgomat a rendszerváltozásig eltelt évtizedekben. Csak annyival gazdagabban, hogy '56 felejthetetlen napjaiban megérezhettem a sajtószabadság jó ízét.

Hagyjuk most a forradalmat követő évtizedeket, a kis sikereket és a nagy megaláztatásokat. Inkább arra keressem magamban mind gyakrabban a választ, hogy helyes-e, jogos-e a történelmi aggodalom. Segítenek vagy rontanak az úgymond objektív képcen a személyes történelmszemlélek, a családi legendáriumok, az indulatos vagy hidegvérű duellumok.

Egy parlamenti vitát követően megkeresett egy ifjú kollégám, az egyik szerkesztőség nagyon fiatal munkatársa, aki több-kevesebb információval rendelkezett pályafutásomról, és azt kérte: mondanám el, miként voltam képes a diktatúra éveiben élni.

A nála alig idősebb parlamenti képviselő felszólalása ihlette kérése megfogalmazására, aki az elmúlt évtizedeket idézte, felmenőire hivatkozott.

Mondtam, van hosszú, és van rövid válaszom is. A hosszút még tartogatnám ráérősebb pillanatokra, meg tán az idegeskedő történészeknek. A röviddel akár szolgálhatok is. Ez az életről szól. Ami több a politikánál, a diktatúránál, Uram bocsá', még a szabadon választott parlamentnél is.

Az meg, ha ki-ki teszi a dolgát a maga szabta mértékek szerint, akár hasznos és maradandó is lehet. Még akkor is, ha a történészek nehezen boldogulnak vele.

*Thurzó Tibor*

## Szép új világ

Apám higgadtan élte életét a békés és politika-mentes polgári családban. A nyilasok alatt nem volt választási lehetősége. Az ilyesmi kijózanítóan hat, és felnőtte tesz. Később sem vívott végső harcokat. Egy pillanatig sem hitte Rajk bűnösségét vagy Nagy Imre árulását. Értette és érezte a prágai tavaszt és a gdański munkásokat. Gyermekkoromat végigkísérték a Szabad Európa Rádió adásai. Az íróasztal kistrádióját nem állíthattam más hullámhosszra. Tudtuk, hogy hazugságban élünk, és azt is, hogy erről az iskolában nem beszélhetünk. Egyszerű volt minden.

Azóta minden bonyolulttá vált. Az emberek már nem feketék vagy fehérek. Érvelünk, választunk és vitatkozunk. A 90-es évek elejét euforikus hangulatban éltem át: szabad vagyok! És közben néztem a váratlanul felszínre törő, elfojtott indulatokat. A vélt és valóságok hirdetőit, akik tárgyat kerestek és találtak indulataik kiélésére.

Hirtelen bonyolulttá lett a múlt is. Nyilvánvalóvá vált, amit korábban hazugság fedett. Te felszabadultál, de őt megszállták. Ő építette, tőlem meg elrabolták. Téged megfigyeltek, ők inkább aláírtak. Tí kívül álltatok, de őt becsukták. Mi egyszerűen csak élünk, de őt nem hagyták. És előtör minden, a képzelet és a valóság. Nem tudunk mit kezdeni vele, de úgy tűnik, nem is akarunk. Mással vagyunk elfoglalva, a nagy lehetőségek lázában élünk. Ezt kell használni. Ha máshogy nem megy, a múltat kell felhasználni.

Mindenáron. Akkor is, ha közben ismét mindenre rátelepszik a hazugság. Hogy mit mond a másik, már senkit nem érdekel. Csak az ítékezés, melyre mindenki jogot formál. Mert megszenvedte és megharcolta, kivívta és megszerezte. Persze a többség csak beleszületett. A lényeg az, hogy övé az igazság, és az erő vele van. Hogy higgyetek neki.

Nem érdekli a véleményem, az ércim, a választásom. Nem érdekli, hogy mit tettem. Elmentem, vagy itt maradtam. Éltem, élni hagytam, vagy éppen nem hagytam. Csak az érdekli, vajon vele vagyok-e.

Abszurd dolog, s a legtöbben észre sem vesszük, hogy bornírtságaink nagy része nem rendszer-specifikus. Nem látjuk, és nem is figyeljük magunkat. Senki nem tart tükröt elénk.

Már elmúlt az eufória, de talán szerencsém van. Úgy érzem, segít a zsigereimbe ivódott békés, polgári örökség. Egyre józanabban látom a történéseket. Egy pillanatig sem hittem, hogy a fiatalság érdem. Persze az aranydiploma sem. És nem érint meg semmiféle szektáriánus szellem.

Barátokat, testvéreket keresek, nem szövetségeket.

Jobb dolgom van, mint apámnak. Van választási lehetőségem. Ez nehéz dolog. Kijózanító, és felnőtte tesz.

*Breuer Katalin*

A felső fénybe ér a szenvedély,  
az árny a felső fénybe ér, az éj  
s minden hiány a felső fénybe ér.

A felső fénybe ér minden veszély,  
minden a felső fénybe ér, a tér  
minden veszélye felső fénybe ér.

A felső fénybe ér a lenti fény,  
a fény a felső fénybe ér, a fény,  
minden más fény a felső fénybe ér.

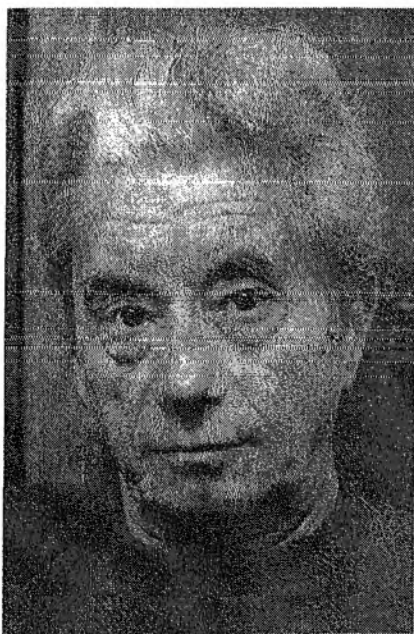
(Weöres Sándor: A felső fény)

**„... amikor nem maradunk többé kielégítetlenül,  
hanem a valóság világát tényleg látni kezdjük”**

(Hamvas Béla)

## **Papp Oszkár kiállítása Békásmegyeren 2002. november 17–2003. február 28.**

Papp Oszkár 1925-ben született Budapesten. 1945 és 1950 között a Budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult Bencze Lászlónál, Bernáth Aurélnál és Szőnyi



Istvánnál. 1947–1949-ig a NÉKOSZ Dési Huber Kollégiumának titkára, majd igazgatója volt. 1950 és 1975 között falképrestaurátorként, 1976-tól a Népművelési Intézetben, 1980-tól a Művelődéskutató Intézet munkatársaként dolgozott. Első önálló kiállítását 1953-ban rendezte a Fényes Adolf Teremben. Jelentősek könyvillusztrációi és tűzzománcai is.

**„Valóságunk az anyag és az anyagtalanság állapot között lebeg, és ha valamit sikerült szemléletessé tenni, ez több, mint egy háború.”**

(Hamvas Béla)

Három anygallal küzd Papp Oszkár. Az anyag, a lélek és a halál angyalával. Képzőművészeknél egyik

sem ritka, bár a mai szabványosított világban a festmény anyagával folyó harc kivételnek számít. Aki azonban tudja, hogy Papp Oszkár eredetileg háromdimenziójú alkotónak, azaz szobrásznak készült, tehát olyasvalakinek, aki az anyag részleges elpusztításával bontja ki a kőtömbből, a fatörzsből a benne rejlő alakot, nem lepődik meg, ha kétsíkú képeiben is e küzdelem mély nyomát találja...

**„Teljes bölcsesség a kőé és a meztelen léleké. A semmit-sem-tudás azonos a mindent-tudással. Menj a fényhez, de ne kérdezz tőle semmit. Akinek nincs szüksége arra, hogy kérdezzen: közös a felelettel.”**

Talált tárgyak megtisztítása, vagy éppen bepiszkítása, eredeti rendeltetésüktől eltérő környezetbe helyezése posztmodern cselekedetnek számít. Ezért szinte szégyenlem megemlíteni, hogy Papp Oszkár még a divatos jelző megjelenése előtt mind a természettől elcsent köveket, kagylókat, növényeket, mind emberalkotta tárgyakat, például smirgli-papírt, alufóliát integrált festményeibe... Nem kizárólag a vászonba tömörített idegen tárgyak emlékeztetnek az anyaggal folyó szüntelen küzdelemre. Papp Oszkár évtizedeken át megszerzett, fölényes rajztudása átüt az ábrázoláson. Úgyszólván nincsenek könnyen megszerkesztett, egyetlen gesztussal odavetett képei... Papp Oszkár képein a harc nyomai láthatók. Győzött, de ez kevésbé érdekli, mint a harc maga.

**„A mozgó tárgy sérthető, a mozgás sérthetetlen; az élet dolgai sérthetők, az élet sérthetetlen. Külön-külön ismerd fel magadban azt, ami mozgó és élet-dolga: mindaz ideiglenes részed; s azt, ami mozgás és az élet maga: mindaz végleges egészed.”**

A lélek angyalával minden művész küzdeni kénytelen. Nem a saját lelkére célok – arra, ami alkotásaiból sugárzik, ha sugárzik... A ma már az ezerhez közeledő Fej sorozataról szólva Papp Oszkár pszichotípusokról, sorsképletekről beszél... Nem akarok Papp Oszkár vonatkozásokról és utalásokról már úgyszólván túlterhelt életrajzára még egy címkét nyalni – az egzisztencializmusét. De erről szól, vagy erről is szól élete, gondolatvilága, művészete. Az ember sorozatos választáskényszerében kifejeződő kötelmeiről és szabadságáról, a nyugalmi állapot lehetetlenségéről, a cselekvés erkölcséről...

**„Ha a teljességet ismerni akarod, ne kérdezz semmit, mert rávonatkozólag minden „igen” és „nem” ugyanazt jelenti; hanem merülj önmagadba, személyed alá, s ahol nincs tovább, ahol minden mindennel azonos: ez a teljesség.”**

Harmadszorra a halál angyalával csap össze Papp Oszkár. Talán furcsa róla ezt mondani, hiszen teljes műve életigenlő... Az embert mindig szűkebb környezetben, ezt világunkban, földünket pedig a mindenségben látja és látatja. Az ő esetében azért szükséges a

létünkhöz tartozó elmúlást felidézni, mert kozmikus tudatával a mai magyar képzőművészetben senki sem vetélkedik...

**„Bontsd szét személyedet és beléd tódul a világ. Bontsd szét a személyeddé vált világot és beléd tódul a teljesség.”**

Papp Oszkáról kockázat nélkül lehet állítani, hogy nem a megívott küzdelmek érdeklik, és nem a két vállra fektetettek. Újabb és újabb angyalokat keres magának, akikkel megütközhet, de birkózás közben természetesen azt sem felejtí el, honnan jöttek ellenfelei.

(Részletek Márton Lászlónak a kiállítás megnyitóján elmondott beszédéből és Weöres Sándornak A teljesség felé című művéből)

A csillag-szárnyas éj nyugalma zeng.  
Égen kereng a dal, ha nincs veszély.  
Villogva reng a csillag-szárnyas éj,  
s a kedv magasban él, égen kereng.

A nap világa kél, hajnal dereng,  
lenn hárfá peng, fenn orgona zenél,  
föld álma leng, nap világa kél,  
a szívben ünnepély, lenn hárfá peng.

Égen kereng a dal, föld álma leng,  
a nap világa kél. Ha nincs veszély,  
fenn orgona zenél, nyugalma zeng.

Lenn hárfá peng, a csillag-szárnyas éj  
s a kedv magasban él, villogva reng,  
hajnal dereng, a szívben ünnepély.

(Weöres Sándor: Ünnepe)



## Mennyivel szebb a karácsony, ha nincs ajándék...

**C**sillaghegy, 1995 karácsonya. Apró templomhelyiség, oltárkép, Jézus a Golgotán, régi oltárterítő. A Cseh házaspár – Júlia és Miklós – ebben az évben találta meg közösségünket.

Békásmegyer, 2002 karácsonya. Hatalmas templomtér, kopt fakereszt az oltárkövön, etióp asszonyok hímezte terítő. Júlia és Miklós ajándékai.

**Júlia:** 92-ben jöttünk haza, és sehol nem találtam a helyemet. Egyedül ebben a közösségben tudok valamit – vagy sokat – visszakapni abból a nemzetközi közösségből, amelyben Afrikában éltem.

*Honvágyatok van itthon?*

**Miklós** nevet: Ezért mondjuk fenntartással, hogy hazajöttünk, mert mi oda megyünk haza.

Miklós kohó- és kutatómérnök, Júlia szerint valószínűleg a legkalandvágyóbb és legmerészebb ember, akit ismerlek. Harminc évi itthon végzett munka után úgy döntött, valahol Európán kívül szeretne állást találni. Csehországban született székely családban, szülei németül tartották a kapcsolatot, őt cseh iskolába írtatták. Angolul már felnőttként tanult meg. Júlia angolt tanít. Kalandvágyban ő sem szűkölködik. Miklóst a TESCO cég (Technical Education Scientific Cooperation), mely magyar szakembereket „közvetített” külföldi cégeknek vagy más kommunista országoknak segítségül, 1977-ben Etiópiába küldte feleségével és négyéves kislányukkal, Annával. Két évi kint tartózkodás után hazarendelték, majd 1985-től újabb hat évet éltek kint.

*Számomra Etiópia: Kelet-Afrika, tavaszi idő, sötét bőrű emberek, éhínség.*

*Hamar megszoktatok ott?*

**J:** Nekem ehhez annyi időre volt szükségem, amennyi alatt a repülő földet ért. A klíma fantasztikus volt. Mindig szerettem volna napos helyen élni. Az etiópok egyáltalán nem olyan jó humorúak és vidámak, mint a többi afrikai. Talán a fehér embernek azért van jó dolga ott, mert nagyon tisztelik és szeretik. Etiópia csak öt évig volt gyarmat a fasizmus áldozataként, az olaszok gyarmatosították, akik sokkal emberségesebbek voltak, mint az angolok vagy a franciák. Korábban nem volt semmi civilizáció, az öt év pedig történelmi léptékel mérve semmi, így az európai kultúra nem fertőzte meg Etiópiát. Hihetetlen szegénységgel találkoztunk, amikor másodszer voltunk kint 1985-ben. Olyan éhínség volt, hogy milliók haltak meg.

*Hogyan válhatott kedvessé számotokra egy ilyen hely?*

**M:** A munkakötöm nagyon kellemes volt, a magam ura voltam, főnököm nem volt. Én képviseltem az ottani céget, mellettük álltam, barátjuknak tekintettek. Több száz ember között én voltam az egyetlen fehér. Ezekkel az etiópokkal – többnyire fiatalokkal, mert fiatal mérnökök voltak – kitűnően megértettük egymást. Emlékszem, egyszer az egyik kollégám hivatalos útra Olaszországba ment. Előtte ment tönkre a fényképezőgépem, adtam neki száz dollárt, hogy vásároljon

nekem egy másikat. Visszaérkezvén meghozta. A száz dollár nem hozta kísértésbe, pedig a szegénység leírhatatlan volt. Ezt nem lehetett megszokni, ezt a mérhetetlen nyomort. Korábban ilyen nyomorult emberekkel nem találkoztunk.

J: Konyhánk egy nyomortanyára nézett, pedig gyönyörű lakóparkban laktunk. Addis-Abeba demokratikus város. A legszebb negyedekben is vannak nyomortanyák. Egyszer meghalt egy gyerek, fölállítottak egy sátrat, és hallottuk a sírást napokig. Ilyenkor a szülőknek egy hétig virrasztaniuk kell.

*Mutattatok fényképeket, az egyikén Miklós éppen karácsonykor egy úszómedencéből mászik ki. Hogy találtátok meg a karácsonyi érzést az örök tavaszban?*



J: Minden évben két karácsonyunk volt. December 24–26-án ünnepeltük az európai karácsonyt, két héttel később pedig az etiópiait. Ilyenkor – minden esztendőben ott tartózkodásunk alatt – Miklós főnökéhez voltunk hivatalosak éedre. Az etiópok ugyanis ilyenkor nagy lakomát tartanak. Ők kopt keresztények, Etiópia az első „keresztény ország” a világon. De ott nem a karácsony a legjelentősebb ünnep, hanem a kereszt megtalálásának etióp-kopt ünnepe szeptemberben – mutat Júlia a faliszőnyegre, melyen egy oroszlán látható keresztet hordozó zászlóval.

Karácsony előtt egy nappal teljes böjtöt tartanak, tehát semmit sem ehetnek. A nagyon vallásosak egész éjjel, este hattól másnap de. 11-ig, misén vesznek részt. Majd otthon megesszik azt az óriási ebédet, mely birkasültből áll. Magyar orvosok mesélték, hogy egy-egy ilyen ünnep után sokan meghalnak. Belehalnak a saját ünnepükbe. Bár sokféle fenyezőjük van, karácsonyfát nem állítanak, mert az európai szokás, amelyet csak a gazdagok vettek át.

Számomra karácsonykor a legszörnyűbb dolog az ajándékadás. Sohasem szerettem az alkalmakhoz kötött ajándékozást. Már gyerekkoromban sem állhattam a versenyt, hogy ki kap több és drágább ajándékot.

*Ebben Miklóssal, azt hiszem, közösek vagytok... (Élénk bólogatás.) A koptoknál nincsen ajándékozás?*

J: Nincsen. Egyszer Annával álltunk az utcán, és taxira vártunk. Ez pár nappal az európai karácsony előtt lehetett. A követségi sofőr jött arra, akit nagyon szeretünk. Mondta, hogy akárhova megyünk, elvisz, csak előbb el kell mennie a minisztériumba, mert fehér gazdája egy etióp miniszternek ajándékot küld, és ezt át kell adnia. Útközben beszélt arról, hogy számára milyen szörnyű érzés ajándékot adni karácsonyra egy etiópnak, mert ott ez nem divik. Félt, hogy az etiópiákat is megfertőzi és korrumpálja ez a szokás. Mennyivel szebb a karácsony, ha nincs ajándék – mondta. Elmesélte, náluk összegyűlik az egész család, a szegényebbeknek visznek a levágott birkából. Ez hatalmas ajándéknak számít, hiszen csak ünnepnapon kerül birka- vagy csirkehús az asztra.

*Azt akarjátok mondani, hogy a nyolc év alatt, amelyet kint töltötetek, egyetlen karácsonykor sem fogott el benneteket a kísértés, hogy ezeket a barátságos etiópiákat megajándékozzátok?*

J: Megajándékoztuk őket nagyon sokszor, de nem pont karácsonykor.

*Hagyományaikat mintha rátok szabták volna. Ezek szerint a legkedvesebb karácsonyotokat Etiópiában kell keresnem.*

M: Első kintlétünkör. Anna kicsi volt még, és részt vett az iskolája pantomime-ában.

J: Az angol színtársulat előadásában. A pantomime egy hagyományos mese átírata, például a Hófehérke, a Hamupipőke modernizált, bizarr változata. A férfi szerepeket nők játsszák, a női szerepeket férfiak. Teletűzdelik politikai aktualitásokkal, viccel, zenével.

M: Annát el kellett vinnünk a próbákra, úgyhogy mi is részt vettünk rajtuk, és megtanultuk a szöveget. Az egyik női szerepet egy régészprofesszor alakította. Kijött ilyen szőrös lábakkal – túri fel nadrágja szárát Miklós nevetve. „I’m a neglected woman” – ’mellőzött nő vagyok’ –, emlékszem most is.

*Ez pedig angolszász módjé. Különös. Egy magyar család Etiópiában angolszász karácsonyt ünnepel. Ugy látom, minél egzotikusabb valami, annál közelebb áll a szívetekhez. Most, hogy itthon kényszerültök élni, sikerült megtalálni a helyeteket? Vagy nagyon hűz vissza a szívetek?*

M: Júlia kinyitja az ablakot, azt mondja, hát teljesen etióp idő van ma...

J: Azért kerestem fel az evangélikus gyülekezetet három évvel hazatértünk után, mert addig súlyosan depressziós állapotban voltam, és annyit kellett küzdenem magammal, hogy egyáltalán élni tudjak itt, hogy le tudjak menni az utcára, különösen télen. Dolgoztam nagyon sokat, most is ezt teszem. Igyekszem lekötni magam. Én már Etiópiában tudtam, hogy meg fogom keresni ezt a gyülekezetet. Miklós református, édesapja nyomdokaiba lépve sokáig presbíter volt, engem ötévesen kereszteltek katolikusá. Ökumenikus keresztények vagyunk – nevetnek össze.

*Azt már tudom, hogy karácsonykor nem szabad benneteket ajándékkal megkeresnem, mert annak nem örültök. Bármikor máskor, de karácsonykor nem.*

J: Ha valakit nagyon szeretünk – az ajándék. Az evangélikus gyülekezetet ajándéknak tartjuk, mert mindenkinek szeretünk.

**Donáth Mirjam**

## A karácsonyi ünnepkör evangélikus néphagyományai

A karácsonyi ünnepkör ádvent első vasárnapjától vízkeresztig tart. A hagyományokat tisztelő múltban ilyenkor nem tartottak mulatságokat, lakodalmakat. Testileg és lelkileg készültek a nagy ünnepre, hasonlóan, mint a húsvét előtti nagyböjt idején. Sok helyen ilyenkor is fekete színű volt az oltárterítő, az asszonyok és a lányok viselete gyakran az oltárterítő színéhez alkalmazkodott. Így az ádventi vasárnapokon nemcsak az idősebb asszonyok, de a fiatal lányok is fekete ruhát hordtak például a Békés megyei Szarvason, Békéscsabán és Gerendáson.

Az ádventi időszak jeles napjai – a december 6-ai *Miklós napja* és a december 13-ai *Luca napja* – jól ismertek az evangélikus néphagyományban. A Dunántúlon a „*láncos miklóso*” azaz többnyire legények bekormozott accal, kifordított bundában ijesztgették a gyerekeket és a lányokat. A hatóságok már a 18. század óta tiltották a szokást, ennek ellenére még a közelmúltban is gyakorolták. A régi hagyományokat azonban kiszorította a kereskedelem és édesipar által is reklámozott piros ruhás, megszemélyesítve és titokban ajándékot hozó *Mikulás*. A múlt században vált ismertté a Miklós név szlovák névalakja, a Mikulás és a hozzá tartozó, vélhetően osztrák eredetű szokás. Az ajándék ablakba tétele Szent Miklós legendájából alakulhatott ki. A szent ugyanis egy szegény embernek úgy segített lányai tisztességes kiházásában, hogy éjszaka az ablakába három aranyrögöt, más változat szerint keszkenőbe kötött aranyat tett.

A Gergely-féle naptárreform előtt (1582) Luca napja volt a téli napforduló kezdete, az év legrövidebb napja. Általános hiedelem szerint szerencsésnek tartották, ha Luca napján férfi köszönt elsőként a házba. Ha véletlenül nő tévedt be, Tótkomlóson például tréfásan kikergették a házból. A Dunántúlon még néhány évtizeddel ezelőtt is szokás volt a *lucázás, kofyolás*. Fiúgyerekek jókívánságokkal keresték fel a házakat „*Luca, Luca kitty-kotty, tojjanak a tiktyok, ludgyok...*” kezdetű mondókájukkal. A kezükben szalmát vittek, arra térdeltek. A gazdasszony ezt a szalmát a tyúkok alá vitte abban a hitben, hogy akkor többet fognak majd tojni. A *lucaszéket* szerte a magyar nyelvterületen Luca-napkor kezdték készíteni, hogy azután karácsonykor a keresztútra vigyék. A néphit szerint a keresztúton a lucaszékre állva meg lehet látni, hogy ki a faluban a boszorkány. (A katolikus falvakban a templomba, az éjféle misére vitték a lucaszéket.) A *lucabúzá*t ugyancsak Luca-napkor vetik, s ha karácsonyra kizöldül, a következő esztendőre jó termést jósol. Békési adatok szerint a lucabúza az életujulás jelképe, Krisztus születésének példázata. A Luca napját alkalmasnak tartották házasságjósásra, úgy hitték, ha ilyenkor gyümölcságot tesznek vízbe, és az karácsonyra kivirágzik, akkor az a leány közeli férjhezmenetelét jósolja.

Napjainkban egyre népszerűbb az *ádventi koszorú*, melynek négy gyertyája ádvent vasárnapjait jelképezi. A múlt század végén evangélikus észak-német vidékről indult hódító útjára, először a katolikus dél-német, majd az osztrák területek felé, terjedésében az egyház és iskolák is szerepet játszottak. Ausztriában az I. világháború után még csak a városokban, a II. világháború után már mindenütt ismerték az ádventi koszorút. A virágüzletek hatása sem elhanyagolható abban, hogy az 1980-as években hazánkban is mindenki számára közismert jelképpé vált. Felfüggesztik, vagy oltárra, asztalra helyezik, és ádvent vasárnapjain mindig eggyel több gyertyát gyújtanak meg rajta. Karácsonyhoz közeledve így erősödik a fénye. Napjainkra sok családnál alakult ki az a szokás, hogy a gyertyagyújtás alkalmával együtt imádkoznak, énekelnek.

Jellegzetes karácsonyi szokások az *ostyahordás*, a *betlebemezés*, a *kántálás*. A karácsonyi ostyát a kántortanítók sütötték, és a tanulókkal hordatták a házakhoz. A szentelt ostya a hagyományos katolikus karácsonyi vacsora elmaradhatatlan része mézzel, borssal, fokhagymával együtt. Az *ostyahordás* és a karácsonyi ostya fogyasztásának szokása a hazai evangélikus szlovákok körében is elterjedt. Tessedik Sámuel szarvasi tudós evangélikus lelkész a 18. században *Szarvasi nevezetességek* c. írásában írt a szokás tiltásáról arra való hivatkozással, hogy a tanulók több hetet mulasztanak az ostya sütése, széthordása miatt, sőt úgy vélte, korhelykednek, lopnak, koldulnak és az ostyákkal babonáságot űznek. A békécsi szlovákok a tiltás ellenére is sokáig őrizték e hagyományt. Az ostyasütés ugyanis a mindenkori tanítók feladata volt, és az ostyáért kapott természetbeni járandóság a díjazásához tartozott.





A *betlehemezés* elsősorban a katolikusok körében terjedt el, de például a békési evangélikusok is betlehemeztek. A betlehemes játékból önállósult az ún. *bölcsőske*, mely Harta község német evangélikusainak is jellegzetes szokása.

A *karácsonyi kántálás* ugyancsak élt az evangélikusok körében is: karácsonyi énekkel mentek az ablak alá köszönteni felnőttek, gyerekek egyaránt. A gyerekek jutalmul kalácsot, diót, almát kaptak, a felnőtteket behívták a házba, és megkínálták. Nagytarcsán az esti istentisztelet után a presbiterek és az ifjúság még ma is végigjárja a gyülekezeti tagok házeit, égő gyertyával és énekszóval. Dunaegyházán a presbiterek és a fiatalok a toronyból énekszóval köszöntik az egész falut.

A *karácsonyfát* sokáig nem ismerték, de gyertyát égettek ilyenkor a megérkezett világosság jelképezésére. Volt, ahol azért tették az ablakba, hogy jelezzék: szívesen fogadják a köszöntőket. A téli napforduló idején a megújuló természetet jelképező zöld ágat már ősidők óta beviszik a házba. Ez lehetett a karácsonyfa elődje. A karácsonyfa díszei pedig feltehetően a karácsonyi templomi misztériumjátékok paradicsomi fáját jelképező életfárol valók: az alma, a kígyó jelképező lánc. A karácsonyfa ma ismert formájában evangélikus német hagyomány. A kutatás szerint első ízben Luther Márton díszített karácsonyfát a gyermekei számára. Korábban csak a szabadban állítottak közös karácsonyfákat, melyre a szegények számára aggatták fel az adományokat. Hazánkban a bécsi udvar és főúri, majd polgári családok közvetítésével jutott el a parasztsághoz is.

A *szenteste* nem hivatalos egyházi ünnep, az evangélikus templomokban azonban hagyományosan istentiszteletet tartanak. A *karácsonyi vacsorához* akkor ültek, mikor elcsendesedett a falu. A családi áhítat része volt az ének és az imádság. Régen és ma is jellegzetes ételeket esznek ilyenkor. A *mákos guba* különösen az evangélikus szlovákoknál elmaradhatatlan. Az ún. *karácsonyi morzsát*, a karácsonyi ételek maradékát (fokhagyma, dió, káposzta, hal, mákos tészta stb.) egy évig is megőrizték, és a füstjével például a jószágot próbálták gyógyítani. Evangélikus családoknál is szokás volt, hogy a karácsonyi asztal alá szakajtót helyeztek, abba mindenféle terményt tettek, hogy a következő esztendőben bő legyen a termés.

*Karácsony napja* a család ünnepe. A Dunántúlon másodnapján, december 26-án jártak a *regölök* köcsögdudával, csörgösbottal, felekezetre való tekintet nélkül. A kutatók sokat foglalkoztak ezzel a szokással, mert ősi sámánszertartás nyomait vélték benne

felfedezni, különösen a „*Haj regő rejtem, regő, regő, regő rejtem...*” refrénben.

December 28-a *aproszentek napja*, melynek jellegzetes szokása az egészség- és termékenységvarázsló vesszőzés. A katolikus egyház megszentelte a vesszőket, a protestáns prédikátorok azonban elítélték az aprószentek napi vesszőzést. Ennek ellenére a Dunántúlon még néhány évtizede is házról házra jártak a legények, és fűzfavesszőből font korbáccsal, az élet és a termékenység szimbólumával veregették meg a lányokat: „*Friss, egészséges legyen az újesztendőben...*”

Az évkezdet időpontja hosszú történelmi fejlődés eredménye, január 1-je csak a Gergely-féle naptárreform után vált a polgári év első napjává. Az egyházi év ádvent első vasárnapjával veszi kezdetét. *Újévhez* szokás kapcsolódott az evangélikus családokban. Főként a gyerekek jártak szilvesztert és újévet köszönteni verssel, énekkel. Ez az időpont jó alkalom volt a különféle férj-, termés- és időjárásjóslásra, -varázslásra. A hagyományörző evangélikus családok közösen várták az éjfél, egyházi énekeket énekeltek, nem egy gyülekezetben a templomtoronyban. Gerendáson (Békés m.) a

fúvószenekar az „*Erős vár a mi Istenünk*” dallamát játszotta. A békéscsabai toronyéneklés éneke a „*Vigvázzatok azt kiáltják...*” kezdetű korál volt. *Szilveszter*, akárcsak szenteste, nem hivatalos egyházi ünnep, de minden gyülekezetben istentiszteletet tartanak ma is.

*Vízkeresztkor*, január 6-án a katolikus falvakban jellegzetes szokás volt a *házszentelés* és a *háromkirályjárás*. A protestáns puritanizmus tiltotta a háromkirályjárást. A *vízkereszt* koleda a lelkészck járandósága volt: január 6-áig a kántor, a rektor és egy erős férfi kíséretében minden családot felkeresett. A tűpákoknál a Tranoszciuszból

énekeltek, a lelkész áldást, jókívánságot mondott, s a gyerekeket vizsgáztatta. Az ajándékok, ételek zsákba gyűjtötték a házaknál. A vízkereszt koleda az 1994-es Evangélikus naptár szerint még ma is élő szokás Albertiben, ahol mára a lelképásztor látogatásává, házi istentiszteletté vált. Vízkeresztkor a karácsonyfa lebontásával is az ünnepkör végét jelképezik.

*Tátrai Zsuzsanna*

**Kedves adófizető Barátunk!**

**Kérjük támogassa hitéleti és közösségi céljainkat.  
A Csillaghegyi Evangélikus Gyülekezet- és  
Templomépítő Alapítvány  
adószáma: 18075096-1-41**

# A gyalom

Szép ez a szó. Ódon hangzása tapintatosan rejt használói gyilkos szándékát. Az új protestáns Bibliában kerítőhálónak fordították. Az összetett szó mindkét része viszolyogtat. Nem szeretem, ha bárkit bekerítenek vagy elkerítenek. Sőt idegenkedem mindenfajta kerítéstől, karámtól és akoltól. Hiszen minden ember szabadnak született, az is, aki mások számára kerítést eszel ki, és az is, aki óvatlanul vagy ostobán hagyja magát beleterelni.

Kerítőháló – rút szó. Zsákmányra éhes győzni és birtokolni akarók biztos eszköze, amelyből nincs menekvés, egymásra préselődő, összegabalyodott préda a gyalom tartalma. Akár kell, akár nem kell, az, ami belekerült, pusztulásra van ítélve. Ahogy Pilinszky mint a lét alapélményét fogalmazza ennek iszonyatát: „Csil-laghálóban hanyódnak / partravont halak, / szánk a semmiségbe tátog, / száraz űrt harap. / Suttogón hiába hív az / elveszett elem, / szűrő kövek, kavicsok közt / fuldokolva kell / egymás ellen élnünk-halnunk! / Szívünk megremeg. / Vergődésünk testvérünket / sebzí, fojtja meg.”

„Szintén hasonlatos a mennyeknek országa a tengerbe vetett gyalomhoz, amely mindenféle fajtát összefogott. Melyet, minekutána megtelt, a partra vontak a halászok, és leulván, a jókat edényekbe gyűjtötték, a hitványakat pedig kihányták. Így lesz a világ végén is: Eljönnek majd az angyalok, és kiválasztják a gonoszokat



az igazak közül, és tüzes kemencébe vetik őket; ott leszen sírás és fogcsikorgatás.” (Mt 13, 47–50)

Eschatologikus példázat ez, a végső időről szól, elővételezi a jövőt, mintegy a mostban befejezetté téve azt, ugyanakkor az adott, a jelen pillanatot extrapolálja az időtlenbe. Így gondolkodtak a farizeusok és az esszénusok, így Nikodémus és Keresztelő János, Hillél és Gamáliel és nyomukban ezrek a római megszállás békét és gyarapodást is magával hozó évtizedei alatt, értelmét keresve a gyakori vérfürdőknek.

A farizeusok nemzeti, vallásos pártja a végső idő gyülekezetének tudta magát. A „szent kerítés”, a Tóra egyedül elkülönített ismerőjének. A *farizeus* héber szava: *parisa* – ’elválasztott’ – szinonim a ’szent’ jelentésű *kaddisa* kifejezéssel. Az egykor népet és nemzetet alkotó isteni akarat letéteményesei ők, szokásaik, értékrendjük és magatartásuk attól válik különösen jelentőssé, hogy bár ugyanazon a földön élnek, mint amely Ábrahámnak és Izsáknak és Jákóbnak megígértetett, amelyre Mózes a szolgaság házából kivezette övéit, amelyre Dávid és Salamon uralkodása során a szent város és benne a templom fölépült, az ott élők többségét már a legkisebb mértékben sem izgatja, mitől és miért azok, amik. Nem fontos nekik sem a föld, sem a vér, sem a nyelv, sem a törvény. Csak élni akarnak, mint a barmok meg a pogányok. S ha lehet, holnap kicsit jobban, mint tegnap. A bűnös nép, mely bűnét bánni képtelen, hisz nem is ismeri azt. Csak azért van, hogy nyilvánvalóvá váljék rajta Isten haragja.

Vermes Géza kíméletlen oknyomozása bárkit meggyőzhet: a pusztába elvonuló, szerzetesi közösségekben „az új szövetség gyülekezeteként” szervezkedők, az esszénusok is politikát űztek. Exkluzív, még a farizeusoknál is gőgösebb módon álmódva és halva realpolitikának vélt téveszméikért. Izrael mindig iszonyú árat fizetett azért, ha célá tette önmagát, elfelejtve, csak eszköze a minden ember üdvösségét munkáló Örökkévalónak.

Jézust nem fogadta el egyik vallásos párt sem. Főlháborította őket, hogy azokhoz fordul, kiket egyként megvetnek: a tanulatlanokhoz, a lelki szegényekhez, a kisemmizettekhez. A bűnösök barátja, a „csecsmutogató, könnyű lányoké” (Villon), aki minden szavával és gesztusával demoralizál és vallást gyaláz, valódi társadalmi feladataikra emlékeztetve a dehumanizált kultuszi intézmények vezetőit. Térjenek észhez: miközben magukat vélik a népnemzeti ellenállás és a szent történelem és tradíció kizárólagos és elhívott tanúinak, nemcsak az Örökkévaló szuverén és kifürkészhetetlen akaratától távolodnak el, hanem a rájuk hagyatkozók is végromlásba viszik. Bizony Jézus is politizál. Tudatosan és félreérthetetlenül.

Bár a példázat magyar fordítása azt sugallja, hogy Jézus a mennyek országát a gyalom képével kapcsolta össze, az eredeti szöveg szerint a halak kifogása és szétválogatása a hasonlítás pont. Ameddig nyilvánvalóvá nem lesz mindenek számára a mennyek országa, addig nincs ítélet, nincs, nem lehet személyválogatás. Senki sem tudhatja, hogy ő jó-e vagy hitvány. Még kevésbé hozhat eschatologikus ítéletet másról. Nem lehetséges ez sem annak, aki az ősi tanok tisztaságán

örködik, sem annak, aki a személyes életszentség kimunkálásában véli megtalálni léte értelmét. A végső dolgok távlatát elővételező csak önmagának szabhat normát, s e normát nem kérheti számon más. „Eljőnek majd az angyalok, és kiválasztják a gonoszokat az igazak közül.” Majd. És az angyalok, nem pedig a vallásos pártok szószólói vagy az önjelölt népvézérek, akik percemberi létükhöz torzítják, és megcsúfolják az örökkévalóságot.

Senki nem tudhatja, milyen lesz a végítélet. Jézus sem, azért beszél róla hasonlatokban. Ő nem rémiszteni akar. Csupán realista: egyszer mindennek vége szakad. És ami végérvényesen befejeződik, az nyilvánvalóvá is válik. És többé nem manipulálható a személyes által. Nincs tér, és nincs idő, és nem történik már semmi sem: ez az, ami megváltható. Ez az, ami meg van váltva. Az igazságtétel kizárólag a megváltásban van. A tökéletesen elrejtett igazságot pedig az hordozza, akár teljesen öntudatlanul, törvény és vallás nélkül, szokások és mítoszok nélkül, de mindenképpen túl jón és rosszon, aki a másikat igyekszik megszabadítani konkrét inségétől.

Jézus az apokaliptikát nem a vallásos képzelet csiholására használja. Nem attól kell félnünk, hogy életünk befejeződik, vagy hogy aztán ítéletre vonatunk, vagy attól, hogy egyszer az egész világnak vége lesz, minden szépségével, örömeivel és bánatával, hiszen tényleg „minden test csak fű”. Hanem éppen ezt kell vállalni a végességet, emelt fővel. S mert minden véges – az Egyetlenegyvet kivéve –, nem szabad a másikat emberségében meggyalázni. Ne valljon kárt sem testében, sem lelkében, hisz' ki tudja, tán ő a jó. S ha mégsem, ha majd kiderül, hogy méltatlanra pazaroltuk időnket, hitünket, erőnket, haszontalan tékozlásunk nem az erkölcs és nem az esztétika nevében ítéltetik meg.

*Donáth László*



Új esztendő, vígságszerző  
mos' kezd újulni,  
újulással, víg örömmel  
mos' kezd hirdetni.

Hirdeti mán a Messiást  
eljöttek lenni,  
legyetek a nagy Istennek  
hírogó hivei!

Alsó szépek, felső kékek,  
dicsérd Uradat,  
Urad áldja menny, föld, tenger,  
te megtartódat!

Megtartódat, táplálódat,  
te hozsánnádat,  
hozsánna néked Úristen,  
adj új napokat!

Új napokkal, bor-, buzával  
látogass minket,  
mi is néked úgy szentelünk  
víg esztendőket!

(Nagyszalonta, 1916)



Philipp Melancthon

Tanítják továbbá, hogy az egy anyaszentegyház minden időben megmarad. Az egyház a szentek gyülekezete, amelyben az evangéliumot tisztán tanítják és a szentségeket helyesen szolgáltatják ki. Az egyház valódi egységéhez elegendő, hogy egyetértés legyen az evangélium tanításában és a szentségek kiszolgáltatásában. De nem szükséges, hogy az emberi hagyományok, vagyis az emberi eredetű egyházi szokások és szertartások, mindennütt egyformák legyenek. Amint Pál mondja: „Egy a hit, egy a keresztség, egy az Isten és mindentek Atyja”...

A keresztségről azt tanítják, hogy szükséges az üdvösséghez, és Isten a keresztség által kegyelmét adja. Továbbá, hogy a gyermekeket meg kell kereszteni. Mikor ezeket a keresztség által Istennek felajánljuk, Isten őt kegyelmébe fogadja...

A szentségekkel élésről azt tanítják: a szentségek nemcsak azért rendeltettek, hogy ismertetőjelei legyenek a hit megvallásának az emberek közt; hanem inkább azért, hogy jelei és bizonyosságai legyenek Isten irántunk való jóakarátának, s felkeltsék és erősítsék a hitet mindazokban, akik élnek velük. A szentségekkel ezért úgy kell élni, hogy vele járjon a hit, amely bízik a szentségek által nyújtott és szemünk elé tárt ígéretekben. (Ágostai hitvallás, 1530)



Három királok napján,  
szívünknek egy istápján  
dicsérjük énekekkel,  
vigadozó versekkel.  
Szép jel és szép csillag  
szép napon támad,  
szép napon támad.

Hol vagy, zsidók királa?  
Mert megjelent csillagja,  
Betlehembe találják,  
szép Jézust körülállják.  
Szép jel és szép csillag  
szép napon támad,  
szép napon támad. (Gombos, 1939)

## ÁDVENT – KARÁCSONY – VÍZKERESZT ISTENTISZTELETI REND

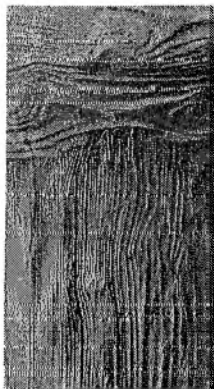
- December 8., ádvent második vasárnapja**  
10.00 órákor istentisztelet, igét hirdet: Dr. Frenkl Róbert
- December 15., ádvent harmadik vasárnapja, összegyülekezés napja**  
10.00 órákor istentisztelet, igét hirdet: Michael Heinrichs  
14.00 órákor az ádventi-karácsonyi ünnepkörről tart néprajzi előadást Tátrai Zsuzsanna és Veres Emese-Gyöngyvér  
16.00 órákor vecsernye,  
igét hirdet: Takácsné Kovácsné Zelma
- December 22., ádvent negyedik vasárnapja**  
10.00 órákor istentisztelet, igét hirdet: Paál Gergely  
16.00 órákor bibliodramatikus gyermekkarácsony
- December 24., karácsony estéje (kedd)**  
14.00 órákor istentisztelet, igét hirdet: Bozóky Éva
- December 25., karácsony első napja (szerda)**  
10.00 órákor istentisztelet, igét hirdet: Donáth László
- December 26., karácsony második napja (csütörtök)**  
10.00 órákor istentisztelet, igét hirdet: Görög Tibor
- December 29., vasárnap**  
10.00 órákor istentisztelet, igét hirdet: Gálos Ildikó
- December 31., óév este (kedd)**  
17.00 órákor istentisztelet, igét hirdet: Donáth László
- 2003. január 1., újév (szerda)**  
10.00 órákor istentisztelet, igét hirdet: Fülöp Attila
- 2003. január 5., vasárnap**  
10.00 órákor istentisztelet, igét hirdet: Donáth László
- 2003. január 6., vízkereszt (hétfő)**  
17.00 órákor istentisztelet, igét hirdet: Gálos Ildikó

**2003. február 28-ig  
látható a templomban**

**Papp Oszkár**

**festőművész kiállítása.**

**Megtekinthető:  
hétköznap 10-15-ig,  
vasárnap 11-13-ig.**



### ISTENTISZTELETI REND A SZÓRVÁNYOKBAN

- Piliscsaba** (Bétel Otthon, Széchenyi utca):  
a hónap 2. és 4. vasárnapján de. 10.00 órákor  
december 25-én de. 10 órákor
- Pilisvörösvár** (református templom):  
a hónap 2. és 4. vasárnapján du. 2 órákor  
december 25-én de. 10 órákor
- Solymár** (József Attila utcai református templom)  
a hónap 4. vasárnapján du. 4 órákor  
december 26-án de. 10 órákor

### 2003. VÍZKERESZT – BŐJT ISTENTISZTELETI REND

- Békásmegyér** (1038 Budapest, Mező u. 12.):  
minden vasárnap de. 10.00 órákor,  
az úrvacsorát a hónap 1. és 3. vasárnapján ünnepeljük
- Január 19., vasárnap, összegyülekezés napja: szlovák nap**  
10.00 órákor istentisztelet két nyelven,  
igét hirdet: szlovák vendéglelkész  
14.00 órákor a szlovák gimnázium ének- és tánckara  
16.00 órákor vecsernye, igét hirdet: Donáth László

- Február 16., vasárnap, összegyülekezés napja: építésszek disputája**  
10.00 órákor istentisztelet, igét hirdet: Donáth László.  
14.00 órákor asztali beszélgetés evangélikusságról és új templomokról  
16.00 órákor vecsernye, igét hirdet: Fülöp Attila

- Március 16., vasárnap, összegyülekezés napja: egyházkormányzás és igehirdetés**  
10.00 órákor istentisztelet, igét hirdet: D. Szebik Imre püspök  
14.00 órákor disputa Túróczy Zoltán munkásságáról  
16.00 órákor vecsernye, igét hirdet: Donáth László

### ÁDVENTI ORGONAKONCERTEK

**December 8-án 17.00 órákor**  
**Finta Gergely orgonaművész hangversenye**  
Közreműködik: Szepesi Bence – szaxofon

**December 15-én 16.00 órákor**  
**Kecskés Mónika orgonaművész hangversenye**  
J.S.Bach: g-moll fantázia és fuga BWV. 542  
P. Corneil: Salve Regina  
J.S.Bach: d-moll concerto BWV. 596 (A. Vivaldi nyomán)  
W.A.Mozart: F-dúr andante KV.616.  
f-moll fantázia KV.608.

### BIBLIAÓRÁK

- Jób könyve**  
Tanház Donáth László vezetésével  
Alkalmaink: dec 11., jan.15., jan. 29., febr. 12.,  
febr. 26., márc.12, márc.26.
- Bibliodráma**  
Muntag Ildikó és Falvy Dóra irányításával  
kedden 18.30 órákor
- Bibliaóra**  
Gálos Ildikó és Biczó Dénes szervezésében  
szerdán 18.30 órákor
- Gyermekkatekézis**  
Naszályi Márta és Falvy Dóra vezetésével  
vasárnap 10.00 órákor
- Konfirmációs felkészítés**  
Muntag Ildikó irányításával  
minden hétfőn 18.00 órákor

### HÉT HÁRS



- A Csillaghegyi Evangélikus Egyházközség lapja.  
Felelős szerkesztő: Donáth László lelkész.  
Szerkesztők: Breuer Katalin, Ittész Nóra  
A gyülekezet lelkései munkatársai: Fülöp Attila  
segédlelkész, Görög Tibor nyugdíjas lelkész, Gálos Ildikó,  
Thurnay Béla és Bozóky Éva gyülekezeti munkatárs.  
Cím: 1038 Budapest, Mező u. 12.  
Tel:368-6118, Fax: 240-3771, Mobil: 06-20-3989-059  
e-mail: [breuer@mail.mataav.hu](mailto:breuer@mail.mataav.hu),  
internet cím: [www.hethars.hu](http://www.hethars.hu)  
Nyomtatás: Crea Print Kft.  
**Adományokat az OTP 11703006 – 20013365  
számlaszámra várjuk**